Сюжетът „Мома войник“ в песенния фолклор на Източните Родопи

Георги Каменов

Сюжетът „Мома войник“, или както още е познат сред изследвачите, „Девойка отменя баща си на войнишка служба“, е сред най-интересните и найстаринните в българския фолклор. Тези два факта и особено старинността никога не са били отричани от фолклористите, които са се докосвали до песните с този сюжет.

Както показват изследванията, той е един от най-разпространените сюжети във фолклора на европейските народи[1]. Прави впечатление, че засега най-много песни за жени, които побеждават с ума и хитростта си, са записани сред балканските славяни[2]. А този факт вече сам по себе си е достатъчно красноречив, ако не по въпроса за възникването, то поне за битуването и развитието на сюжета.

По съдържание българските варианти представляват съчетание на два мотива — „Девойка отменя баща си на войнишка служба“ и „Изпитание на пола“. Но веднага трябва да кажем, че двата мотива са така тясно свързани, че песента се схваща като неделимо цяло. Има и известен брой варианти, в които е налице само един от мотивите — обикновено първият. Когато вариантът съдържа и двата мотива, ядро на песента е втората част — изпитанието на пола, а първата е в ролята на своеобразен увод. В резултат на дългогодишно изследване върху сюжета и неговото присъствие в българското народнопесенно творчество със сигурност можем да твърдим, че както в първата, така и във втората част на песните се съдържа богата информация от българската история и българския бит.

За съжаление записаните досега песенни варианти от Източните Родопи са твърде малко. Но едва ли трябва да търсим причините в липса на песни със сюжет „Мома войник“. През 1934 г. В. Стоин публикува в „Сборник за народни умотворения“ сбирката „Родопски народни песни“, в която под № 82 е отпечатана песен „Мома войник“ от с. Гугутка, Ивайловградско. В работата си по събирането и изследването на фолклора в този регион аз

---

[1] За библиография върху изследванията вж. И. Созонович. Песни о девушке воине и былины о Ставре Годиновиче. — Русский филологический вестник. Т. 14—16. Варшава, 1885—1886; А. П. Стоилов. Жени-хероини. — Известия на Народния етнографски музей в София, г. 2, 1922, кн. 3—4; Былины в двух томах. Под ред. В. Я. Проппа и Б. Н. Путилова. Л., 1963.

[2] Срв. Deutsche Volkslieder mit ihren Melodien. Balladen. Herausgegeben vom Deutschen Volksliedarchiv. Fünfter Teil. Erste Hälfte. Freiburg, 1965, No 95.

също записах три варианта[3]. Съдържанието на два от вариантите — от с. Гугутка и от с. Мусево, Ардинско — се ограничават с разработката само на мотива „Девойка отменя баща си на войнишка служба“. В останалите откриваме и някои от изпитанията на пола.

А. Начало на вариантите. Докато вариантът от с. Гугутка започва, както и по-голямата част от песните в другите краища на страната, със съобщението за събиране на войници, в останалите източнородопски варианти има известно различие:

А.1. В два варианта — от с. Аврен и с. Чобанкьой[4] — докато всички бащи ядат, пият и се веселят, защото имат синове да изпратят във войската, само „Тонкин бащо не яде, /не яде, холан, не пие“. Причината за тъгата на бащата се разкрива във втория вариант направо чрез авторовата реч:“. . . лу си жалном жалова/ към си сина немяше, /сина да си изпрати/ жалному царю на помощ“. По този начин е разкрита жалбата на бащата и във варианта от с. Гугутка. Това е рядко срещано начало в песните със сюжет „Мома войник“. Обикновено, както е и в останалите варианти, бащата изплаква мъката си на героинята, която решава да го отмени от служба. Чрез диалога се постига повече внушителност и правдивост на емоционалното състояние в творбата. Това се постига и чрез използването на обръщение към героинята или героя в началото, което означава приобщаване на певеца, а и на слушателите, към съдбата на героите. Така започват два варианта: „Байно, бане ле, баще ле“ (с. Гугутка) и „Тунчице ле, деойку, /жанум либе ле мою“ (с. Чобанкьой).

А.2. Своеобразно е и началото на варианта от с. Мусево, Ардинско. При него събитията се пресъздават в два плана — далечен, през погледа на страничния наблюдател, и близък — слушателят става непосредствен свидетел на събитието. В далечния план, със загадката, се цели да се заостри вниманието и да бъде подготвен слушателят за емоционално възприемане на следващото съдържание. Тук са въведени странични за събитието наблюдатели: „Излезни, майчо, погледни/кена се бело белее на високана планина. /Дали е момини дарове, /или е Али бей кундисал/Алибейови бели чадъри? /Да е момини дарове,/излезе ще мома и сбра ги ще. /Ами е Али бей кундисал/Алибейови бели чадъри.“ Подобен запев е характерен за българската фолклорна традиция[5]. След това встъпление народният певец приближава слушателя и го прави непосредствен зрител на по-нататъшното действие.

Б. Развитие на действието. Във всички разглеждани варианти то е много динамично, скокообразно. Изпускат се някои повтарящи се или ненужни подробности, за които слушателят може да се досети. Вниманието се насочва към по-интересните моменти в песента.

Б.1. Почти никъде в източнородопските варианти не се посочват причините за събирането на войниците. Само във варианта от с. Чобанкьой се споменава, че бащата е тъжен, защото няма син да го изпрати „жалному царю на помощ“. Излишно е, струва ни се, да гадаем за какво събитие става дума. В някои варианти от останалите краища на страната причините се

---

[3] Разглежданите варианти помествам в края като приложение. [Към издирените от автора варианти може да се посочат и някои записи, правени през последните години в Източнородопската област от сътрудници на Института за фолклор: АИФ, инв. № 192, с. 135, № 85, с. Жълтуша, Ардинско; с. 334, № 200, с. Чакаларово, Момчилградско (в проза); АИФ, инв. № 193, с. 125, № 87, с. Долно Луково, Ивайловградско.—Бел на ред.]

[4] Вторият вариант ми беше предоставен от Мара Михайлова от Кърджали, за което съм й дълбоко благодарен.

[5] Напр. А. Р а й ч е в. Народни песни от Средните Родопи. С., 1973, с. 442; Д. и К. М и л а д и н о в ц и. Български народни песни. Загреб, 1861, № 261; Д. и К. М о л е р о в и. Народописни материали от Разложко. СбНУ, кн. 48, № 90, и мн. др.

загатват в диалога между бащата и дъщерята. Що се отнася до броя на дъщерите, в нито един от разглежданите варианти няма информация и за това. Само в записа от с. Гугутка се споменава, че „най-маненката Тодорка, /тя си на баща думаше. . .“, т. е. освен нея има и други по-големи. Обикновено в песните от други краища на страната бащата има три, девет или десет дъщери, като най-малката решава да го отмени от служба.

След като е взела решението да отмени баща си, девойката заръчва на баща си да ѝ приготвят необходимото облекло, въоръжение и кон. И по отношение на тези заръки разглежданите източнородопски варианти се отличават с лаконизъм. В редица песни, особено от Западна България, този момент е епически разгърнат, като се изброява всичко необходимо за един войник. Колкото пó на изток се отива, този момент се губи и образът на войнствената девойка избледнява.

Б.1.1. Във варианта от с. Мусево не се споменава, че на девойката трябва да се купи оръжие. Героинята успокоява баща си: „Мълчи, не плачи, бубайко,/я ще за тебе да идам./ Я ще те водя аскером, /я ще те нося байряка“— намек, че девойката не само ще служи, но и ще води войската. Подобен има и във варианта от с. Чобанкьой. Тази подробност тук е съществена — тя дава възможност за преход от „Мома войник“ към други сродни сюжети— „Мома войвода“ и „Мома-кехая“.

Б.1.2. Във варианта от с. Чобанкьой Тунчица съветва баща си: „. . .ям стани поди, бащу ле, /на Ени паше чаршия, /купи ми, бащу, прикупи/ хубава коня и руже“, т. е. вече се споменава и оръжие.

Б.1.3. Значително повече конкретност има във вариантите от с. Аврен и с. Гугутка. Тонка от първия заръчва: „Иди ми, баще, откупи, /откупи най-башат кончето,/ откупи ми сабя френгия, /откупи ми пушка бойлия“. А Тодорка в другия вариант наръчва: „Иди ми, бащо, накупи /салдатска роба хубава,/ салдатско конче хранено,/ салдатска пушка бойлия, /салдатска сабя френгия,/ я зъ салдатин да ида.“

След като е снабдена с всичко необходимо, девойката се пременя и тръгва с войниците. Но за да се засили юначното в образа ѝ, в някои варианти е прибягнато до своеобразна хипербола: „Салдати ф сряда тръгнали, /Тодорка ф петък тръгнала,/ па ги на пътя стигнала.“

В редица варианти от другите краища на страната (особено от Западна България) заедно с другите заръки девойката иска да ѝ доведат „верен берберин“, за да ѝ обръсне косата и да ѝ остави „руси перчик“. В разглежданите източнородопски варианти подобен момент липсва. Липсва и поръка да ѝ доведат „верен другара“, „верен побратим“ или вярна дружина, които имат своята роля в развитието на втория мотив — „Изпитание на пола“. Впрочем в източнородопските варианти липсват изпитанията с преспиване „в росно ливаде“ и къпане в баня, при които е необходимо присъствието им. В такъв случай те стават ненужни подробности, поради което са пренебрегнати.

Б.2. Вторият мотив — „Изпитание на пола“ — е разработен само в две песни. И при него източнородопските варианти са също така пестеливи. Но тук вече нямаме работа със стремеж към лаконизъм и творческа преработка, а с непълнота по отношение на броя и на видовете изпитания.

Б.2.1. Едно от традиционните изпитания, на които подлагат героинята, след като се усъмнят в нея /„на лице мяса девойка,/ на снага мяса делия“), е да я заведат на пазара. По това, което купи девойката, трябва да познаят пола ѝ. Във варианта от с. Аврен то е единственото изпитание — завеждат я „дено се синци продават /и още медно кавале./ Ако е малка де-

войка, тя ще са фане за синци, /сетне ще фане кавалът." Но Тонка е „хитра гидийка — /напреш са фана за кавал. . ./ сетне са фана за синци".

Б.2.2. Също често срещано е изпитанието в цветна градина — следи се какви и колко цветя ще откъсне и как ще ги закичи. Във варианта от с. Чобанкьой завели преоблечената мома „. . . на Зюмбюл бахче гуляма. /Я ку е мома хубава,/ тя ще от коньън да слезе /и зюмбюль да набере." Но и тук „Тунке е хитра гидия. . . лу са ут коньът присегна, /едничку стръчи уткъца/ и нега конюм затъкна. . ."

Б.2.3. Обикновено последното и най-трудно изпитание за героинята е къпането в баня или в река или преплуването на река — при него девойката трябва да се съблече и да бъде открита. Но почти винаги тя успява да измами своите противници — малко са вариантите, в които е разкрита. Във варианта от с. Чобанкьой я завели „на Тунже ряка гуляма. /Яку е Тунке гидия,/ тя ще утсреща да пряйне, /яке е Тунке девойка,/ тя ще утсреща да гледа". Тунка, е „хитра деойка, /дяхна си коня хранену,/ та пряйна ряка гуляма. . ."

В. Завършек на вариантите. Два от разглежданите варианти завършват с първия мотив — „Девойка отменя баща си на войнишка служба". Един вариант — от с. Аврен — завършва с едно изпитание на пазара, липсва обикновената развръзка с щастливия край. И само в един вариант — от с. Чобанкьой — откриваме традиционната развръзка, при която девойката, след като преминава през двете изпитания, се присмива на юнаците: „Язък фи, язък юнаци, /на ваште кара шалваре,/ на ваште църни калпаци, /га фи е Тунке войвода". Този завършек е характерен за по-голямата част от българските варианти на песента, публикувани досега.

От разгледаното дотук се вижда, че въпреки близостта с вариантите от останалите краища на страната, източнородопските записи имат свои особености. Преди всичко липсват някои от основните изпитания, които биха насочили към старинната основа на песента. Липсва и обстоятелственост в първата част, което води до по-бедна характеристика на героинята. А това вече подсказва, че имаме работа с едно обичайно явление — в области, където един мотив или сюжет е непопулярен, се забелязва известно разрушаване на образа. Но в замяна на това на основата на известните песни се създават нови с характерна за региона образност. Може би това е причината в Източните Родопи да се създаде и разпространи особено широко песен с мотив „Мома кехая". Своеобразен преходен вариант представлява песента „Стар ми съм, майчо" от с. Еньовче, Ардинско. И тук бащата жали, но вече думите му са отправени не към дъщерята, а към майката. Дочула го, дъщеря му решава да отиде вместо него във войската. И оттук вече се забелязва опит за преосмисляне на образа — по пътя стига овчари, които се чудят „сое кехае какъв е" и решават да я изпитат, като най-напред я завеждат на „Скеча, на касабана". . . „Ако е мома кехая, /та ще са фати най-напреш/ за пискюльвоно кошаче,/ за червенине мерджене. /Пък ко е овчар кехая,/ та ще са фати най-напреш/ за тунченине чанове, /за шаренине кавале". Но както трябва и да се очаква, „тамо я не са познале". След това я отвеждат на „Урумели касаба", без да се споменава видът на изпитанието. И накрая, след като била „байрактар девет и десет години", без да я познаят, когато разпускат войската, „Тунджа е ляла приляла". . . Докато войниците остават на брега, момата минава, пренася и брат си и щастливо се завръща в къщи. Както се вижда, основните моменти следват тези в песните със сюжет „Мома, войник". Дори що се отнася до източнородопските варианти, в тази песен се забелязва значително по-голяма пълнота.

* * *

От разгледаните варианти могат да се направят някои изводи както в историческо, така и в битово-психологическо отношение:

1. Относно характера на конфликта — още от запева се забелязва, че става дума за социален конфликт, в който няма сведения за класови отношения. Той е между двете групи — на младежите и девойките. Това проличава особено във втората част — изпитанието на пола.

2. В два от вариантите срещаме данни за събирането на войници: „царът кенига изпратил" (с. Гугутка), „вчера са аскер писали" (с. Мусево). Тук е отразен старинен етап в развитието на военната повинност, когато болярите са се ползували с относителна самостоятелност и при повикване са били длъжни да се явяват с определен брой войници. Това положение съществувало още от времето на хан Омуртаг, който пръв разделил държавата на военно-административни единици, начело с комит.

3. Конят и неговото присъствие в тези песни не е случайно — той е едно от животните, които имат своето място както в митологията на траките, така и на прабългарите като средство за преход от едно състояние в друго, най-вече от света на живите към отвъдния, т. е. изпълнявал функцията на своеобразен медиатор между двата свята[6]. Освен това бойният кон е бил на особена почит — в сведенията, които дава за българите, пътешественикът Ал-Масуди пише, че конете, които се употребяват във време на война, пасат свободно и никой няма право да ги язди в мирно време под страх от смъртно наказание[7]. В народните песни (особено в юнашкия епос) героите също са на кон и като слязат от него, стават лесно уязвими. Очевидно конят е и средство за героизиране и монументализиране на образа[8]. Още повече, че в разглежданите варианти девойката не само винаги е ездачка, но и иска да ѝ купят „конче червенко", „конче хранено", „хубава коня" или „най-башат кончето".

4. В един вариант девойката заръчва да ѝ купят оръжие, а в други два посочва и точно какво — пушка бойлия и сабя френгия. Самият факт, че призованият на военна служба трябва сам да се снабди с оръжие и снаряжение, подсказва, че става дума за времето преди османското робство — още в отговорите на папа Николай до Борис I става ясно, че призованите във войската трябва да отиват с добре приготвено снаряжение и амуниция на коня: оня, у когото се окажели в недобро състояние, се наказвал със смърт. А фактът, че те трябва да се купят, говори за вече установени стоково-парични отношения, за отделяне на занаятите от селското стопанство — в България това става още преди времето на османското нашествие, когато много градове се оформят като търговско-занаятчийски центрове, където се изработвали и продавали военни принадлежности, оръжия и конска амуниция[9]. По-късно този процес се задълбочава, затова не е изключено във вариантите от с. Чобанкьой и с. Еньовче да се споменават и нововъзникнали пазарни центрове. На действието на принципа за историческата конкретизация трябва да отдадем споменаването на огнестрелни оръжия във вариантите.

---

[6] Н. Райтер. Смъртта на Марко. — Български фолклор, 1984, кн. 3, с. 30.

[7] А. Стойнев. Елементи от религиозно-митологическия комплекс на прабългарите. — Проблеми на културата, 1979, кн. 1, с. 44.

[8] Е. К. Теодоров. Древнотракийско наследство в българския фолклор. С., 1971, с. 169.

[9] Ал. Бурмов. Избрани произведения. Т. I. С., 1968, с. 212.

5. В източнородопските варианти трябва да спомена и наличието на някои бинарни опозиции[10].

5.1. Опозицията мъжко — женско е една от основните в славянския религиозно-митологичен комплекс. Лишена от силата на мъжа, жената се е смятала за носителка на лошото начало и затова не била допускана на лов и на война. Но и историята, и фолклорът предлагат много примери, в които тя извършва подвизи. В разглежданите варианти побеждава с хитрост и това показва, че може да бъде пълноправен член на колектива.

5.2. Опозицията горе — долу е тясно свързана с предходната, като „горе" е доброто, мъжкото начало, а „долу" — лошото, женското. Във варианта от с. Чобанкьой момците следят дали девойката ще слезе долу от коня и по това ще я познаят, но тя от горе, от коня, се присяга и откъсва цвете.

6. Изпитанията в цветна градина и преплуването на река, която в един вариант „от майкана е изляла", подсказват времето, през което се извършва действието — пролетта. По своята същност изпитанията са обредни действия — в това отношение особено красноречиво е последното — с вода. Известно е, че при извършването на обред обикновено се е завършвало с измиване поради вярата в очистителното действие на водата. В този случай къпането (преплуването) трябва да се схваща като очистване от старото и преминаване към ново състояние. А реката в случая е граница между старото и новото. Като повторни раждания са били смятани преминаванията от едно социално положение в друго и били съпровождани както с изпитания, така и с къпане. Такива обреди, които установяват преминаването в ново социално положение, са инициацията при настъпване на полова зрелост и сватбата. Основата на разглежданите песни може да се търси в стара обредна песен, която е свързана с един от двата обреда. Като се има предвид, че пролетен празник, с който е била свързана инициацията, е Гергьовден, може да се твърди, че в основата на вариантите стои обредна песен, свързана с инициацията (посвещение на девойката или момъка при преминаването в социалната група на полово зрелите и годни за женитба, т. е. пълноправни членове на обществото). От тази гледна точка става обяснимо и присъствието на някои древни елементи, както и на изпитанията — те са в служба на бинарните опозиции или са закодирани обредни действия. Защото в епическото произведение обредът придобива знаков смисъл и служи или на героя, или на неговия противник[11]. С това се срещаме и в нашия случай.

Кърджали

Приложение

1.

Байно бане ле, баще ле,
царът кенига испратил:
„Кой няма момка да прати,
той зъ самичък да иде".
Байно си сина нямаше,
той ще самичък да иде.
Най-маненката Тодорка
тя си на баща думаше:

---

[10] А. Стойнев. Елементи от славянския религиозно-митологичен комплекс. — Български фолклор, 1982, кн. 1.

[11] Б. Н. Путилов. Эпос и обряд. — В: Фольклор и этнография. Л., 1974, с. 78.

„Иди ми, бащо, накупи
салдатска роба хубава,
салдатско конче хранено,
салдатска пушка бойлийка,
салдатска сабя френгия,
я зъ салдатин да ида.“
Салдати ф сряда тръгнали,
Тодорка ф петък тръгнала,
па ги на пътя стигнала.

(с. Гугутка, Ивайловградско — СбНУ, 39, с. 43, № 82)

2.

Врит бащовите ядяха,
ядяха, холан, пияха.
Тонкин бащо не яде,
не яде, холан, не пие.
Тонка си го питаше:
— Баще ле, мили баще ле,
защо се чудиш, баще ли?
— Оть да се, Тонке, не чудя,
като си нямам сина,
войниче да го изпратя.
— Баще ле, мили баще ле,
немой се чуди, баще ле,
иди ми, баще, откупи,
откупи най-башат кончето,
откупи ми сабя френгия,
откупи ми пушка бойлия.
Я ще с войската да идам.
Я га са тамо отишли,
всички се чудом чудеха:
на снага мяса делия,
на лице мяса девойка.
— Хайдете да я изпитаме
дали е малка девойка,
или е луда делия!
Да я отведем, отведем,
дено се синци продават
и още медно кавале.
Ако е малка девойка,
тя ще са фане за синци,
сетне ще фане кавалът.
Тонка е хитра гидийка —
напреш са фана за кавал,
фана са и засвири го.
Сетне са фана за синци.
— Я имам сестра по-малка,
на нея ще ги изпратям.

(с. Аврен, Крумовградско)

3.

Тунчице ле, деойку,
жанум либе ле мою!
Сички баще ядеха,
ядеха, холан, пияха.
Тункин бащу ни яде,
ни яде, холан, ни пие,
лу си жалном жалова
кък си сина немяше,
сина да си изпрати
жалному царю на помощ.
Тунке бащу си думаше:
— Не бери кахър, бащу ле,
ям стани, поди, бащу ле,
на Ени паше чаршия,
купи ми, бащу, прикупи
хубава коня и руже.
Да са Тунчица премени,
да яхне коня хранену
да оди млади юнаци:
— Хайдите, юлдаш, хайдите
жалному царю на помощ.
Юлдашету са сдумуват,
сдумуват, още спитуват:
— Пу щу ли да я пузнаим?
Хайдете да я заведем
на Зюмбюл бахче гуляма.
Я ку е мома хубава,
тя ще от коньън да слезе
и ще зюмбюль да набере.
Тунке е хитра гидия,
тя си са хитрум дусяти,
лу са ут коньът присегнъ,
та лу едничку уткъца
и нега конюм затъкна
и на юлдаше придума:
— Хайдете, юлдаш, хайдете,
женску ли сърце носите —
тъй млогу китки берете?
Юлдашету са сдумуват,
сдумуват, още спитуват:
— Бре щу ли, кък ли да праим?
Хайдете да я заведем
на Тунже ряка гуляма.
Аку е Тунке гидия,
тя ще утсреща да пряйне,
я ку е Тунке деойка,
тя ще утсреща да гледа.
Тунке е хитра деойка,
дяхна си коня хранену,
та пряйна ряка гуляма,
та че юнацим думаше:

— Язък фи, язък юнаци,
на ваште кара шалваре,
на ваште църни калпаци,
га фи е Тунке войвода.

(с. Чобанкьой, Дедеагачко)

4.

Излезни, майчо, погледни
кена се бело белее
на високаона планина.
Дали е момини дарове,
или е Али бей кундисал
Алибейови бели чадъри?
Да е momински дарове,
излезе ще мома и сбра ги ще.
Ами Али бей кундисал
Алибейови бели чадъри.
И той си под тях седнал
и си е жално заплакал.
Дъщере близо до него
и си го хитро питаше:
— Оти ми плачеш, бубайко?
— Как да не плачам, дъщере?
Вчера си аскер писвали,
и мене са ма писали,
я да ни водя аскером,
я да им носа байряка.
— Мълчи, не плачи, бубайко,
я ще за тебе да идам.
Я ще те вода аскером,
я ще те нося байряка.

(с. Мусево, Ардинско)

5.

Стар ми съм, майчо, стар ми съм,
стар ми съм, остарял ми съм,
конче не могам да яхам,
силях не мога да носям.
— Боба ле, милин боба ле,
купи ми конче червенко,
стори ми руба чифена,
та ще за тебе да идам,
за тебе аскер да правям
девет и десет години.
Стана Гюлсуме* надяна
братовоно ѝ гиздило
и возседна си кончено,
и заведе си братчено,
та пристигнаха овчаря.
Овчаряне се сгледаха,
сгледаха и смаяха се
сое кехая какъв е —
на лице мяса момече,
в рубана мяса кехая.
— А'те ще да я водиме
на Скеча на касабана —
тамо щем да я познаем.
Ако е мома кехая,
та ще са фати най-напреш
за пискюльвоно кошаче,
за червенине мерджене.
Пък ко е овчар кехая,
та ще са фати най-напреш
за тунченине чанове,
за шаренине кавале.
Тамо я не са познале.
— А'те ще да я водиме
във Урумели касаба —
тамо щем да я познаем.
И там не са я познали.
Мома е била байрактар
девет и десет години,
та си я никой не разбра.
Га са аскеран сваршили,
га са се назад варнали,
Тунжа е ляла приляла,
от майкана е изляла,
врит е аскеран възпряла.
Пък Гюлсуме е минала,
брата ѝ си е пренела.
Идриз е минал по-напреш:
— Излези, майчо, погледни
наша Гюлсуме си иде.
Разтваряй порти широки.
— Не мой ма лага, Идризе.
— Я та не лажем, майчинко,
иде си, майчо, иде си.

(с. Еньовче, Ардинско)

---

* Името на девойката показва, че песента е битувала и сред българи, приели насилствено исляма.